

Deviznih sredstev za rekonstrukcije je dovolj

dokumentiranih prošelj zanje pa je za sedaj bolj malo

Sprememba strukture investicij spada med pomembne postavke naše ekonomske politike, ki so preračunane na daljšo dobo. Vendar je zaradi dosege osnovnega smotra — zmanjšanja obsega — težavno ustvariti že letos v investicijski strukturi pomembnejša izboljšanja zaradi vrste obveznosti, ki smo jih prejela leta sprejeli, da bi zgradili objekte industrije in rudarstva. To velja predvsem za sredstva zveze, od katerih je letos le manjši del določenih za rekonstrukcijo industrije. Ugoden moment za spremembo strukture pa predstavljajo znatna inozemska investicijska sredstva, predvsem za rekonstrukcijo industrije, kmetijstva in prometa.

Nova inozemska sredstva so dopolnilni vir investicij, zato pa je njihov pomen mnogo večji. Predvsem nam omogočajo hitrejšo in učinkovitejšo prekrbo s tisto opremo, ki jo uvažamo. Če hkrati razpolagamo s sredstvi v več državah, nam to omogoča, da kupimo opremo pod ugodnejšimi pogoji glede cen, kakovosti in rokov dobave. To omogoča študiranje ponudb več dobaviteljev ter oceno in izbiro najugodnejših. Izkušnje iz minulega razdobja namreč kažejo velike razlike v cenah in pogojih dobav enake opreme, ki nam je bila ponujena od raznih dobaviteljev.

V sedanjem položaju ne bi smeli dovoliti nekdanjih slabosti. Ustvarjene kreditne aranžmaje je treba imeti kot ovire, do katerih lahko sežejo nakupi iz posameznih držav, in sicer tako, da je njihovo dejansko izkoriščanje odvisno od dobavnih pogojev. Kolikor so pogoji ugodnejši, toliko bo tudi izkoriščanje teh aranžmajev večje in obratno. Če gre za sredstva, ki izvirajo iz naših terjatev, je položaj delno drugačen. Toda tudi pri uporabi teh sredstev moramo izbirati tisto opremo, ki jo je v posamezni državi mogoče kupiti pod najugodnejšimi pogoji. Izvedba teh nalog zahteva podrobno obdelavo in poznavanje inozemskega tržišča, pogoje nakupa posamezne opreme, ceno in izbiro najugodnejših dobav. Vse to zahteva solidno delo, brez naglice in živčnosti. Priprave v tej smeri je mogoče napraviti takoj, ne da bi poznali posamezne investitorje v sodelovanju banke z zunanjetrgovinskimi organizacijami in zbornicami. To se posebno nanaša na opremo, katere nakupi niso vezani na poedine načrte.

Pogoji, da dobimo inozemska sredstva za opremo, so zelo zadovoljivi. Obracun se opravlja po disparitetnem tečaju, brez valorizacijskega faktorja in prometnega davka. To ne izključuje potrebe kasnejšega uvažanja valorizacijskega faktorja, posebno pri opremi, ki jo izdelujemo v državi, vendar v nezadostnih količinah. Druge probleme v načini odobravanja inozemskih sredstev še proučujejo. Računajo z več možnostmi: od primerov, v katerih banka zagotovi inozemska sredstva in dinarski kredit za njihov nakup, do prodaje inozemskih sredstev posameznim investitorjem brez odobritve dinarskih kreditov. Med

tema skrajnima možnostima so različni primeri odobritve dinarskih kreditov za nakup inozemskih sredstev ob sodelovanju investitorja. Sedanji položaj v zvezi z inozemskimi sredstvi za investicije postavlja potrebo po reviziji predpisov o deviznih olajšavah. Te olajšave so bile uvedene v razdobju pomankanja deviznih sredstev in graditve velikih industrijskih objektov. V sedanjem položaju izvajanje rekonstrukcije z deviznimi olajšavami predstavlja drago in neugodno investiranje.

Ugodnejši pogoji za nakup inozemskih sredstev ustvarjajo nov položaj za domače proizvajalce opreme. Res je treba inozemska sredstva izkoristiti za nadaljnje usposabljanje in izboljšanje naše proizvodne opreme, toda tudi domača industrija delovnih sredstev mora izpolniti določene pogoje in odpraviti določene slabosti. To so predvsem težnje po neupravičeno visokih cenah in zamude v dobavah. Po drugi strani pa bi morali imeti domači proizvajalci opreme trdnejši plan in vztrajati pri proizvodnji kakovostne opreme, ki jo lahko prodajo ne samo doma, temveč tudi v inozemstvu. Nova inozemska sredstva izvirajo pretežno iz posojil in so združena z odplačilno obveznostjo. Zato je nujno, da skrbno premislimo, v kaj jih bomo vložili, pri čemer ne smemo gledati samo na konkretno donosnost in gospodarski razvoj države, temveč tudi na učinek, ki jih bodo imela na plačilno bilanco. Vsi momenti, kakor tudi naš sistem odobravanja investicijskih posojil zahtevajo solidno ekonomsko-tehnično dokumentacijo kot pogoj za izbiro najugodnejših programov. Ob upoštevanju nove usmeritve v naši investicijski politiki je Narodna banka že sredi februarja pozvala zainteresirane gospodarske organizacije, da ji pošljejo prošnje za investicije s potrebno ekonomsko-tehnično dokumentacijo ali da začnejo to dokumentacijo izdelovati. Toda medtem ko se v naši javnosti veliko razpravlja o industrijskih rekonstrukcijah in se pri tem postavljajo razne zahteve, je banka dobila zelo malo popolnih investicijskih elaboratov in zahtev. V glavno centralo Narodne banke je doslej prišlo samo 11 zahtev, med katerimi pa imajo le posamezne popolno ekonomsko-tehnično dokumentacijo, medtem ko večina tistih, ki prosijo za posojilo, šele dela, da bi izpolnila to dokumentacijo.

So celo primeri, ko predstavniki gospodarskih organizacij obiskujejo posamezne ustanove, gospodarska in državna vodstva, jih opozarjajo na svoje potrebe po investicijah, ne morejo pa banki dostaviti dokumentacije. Ta razlaga nima namena, da bi forsirala hitrejšo izdelavo ekonomsko-tehnične dokumentacije, ker je v takem primeru največkrat slaba in nesolidna. Nasprotno, izdelava investicijskih elaboratov, proučevanje pogojev in možnosti za investicije predstavlja težavno, dolgotrajno in resno delo. Tega dela ni mogoče forsirati mimo naših dejanskih možnosti, prav tako pa si ni treba ustvarjati iluzij o

veliki pripravljenosti za rekonstrukcije v industriji.

Razen solidnih priprav so za izvedbo programa rekonstrukcij nujna tudi ustrežajoča domača investicijska sredstva. Ze prej smo rekli, da so sredstva zveze v ta namen zelo omejena in da morajo večino sredstev za finansiranje teh programov zagotoviti gospodarske organizacije in okraji. Ko analiziramo izkoriščanje teh sredstev v prvem tromesečju opazimo, da so bila sorazmerno intenzivno trošena, kar posebno velja za amortizacijo. Kolikor gre za dobre pro-

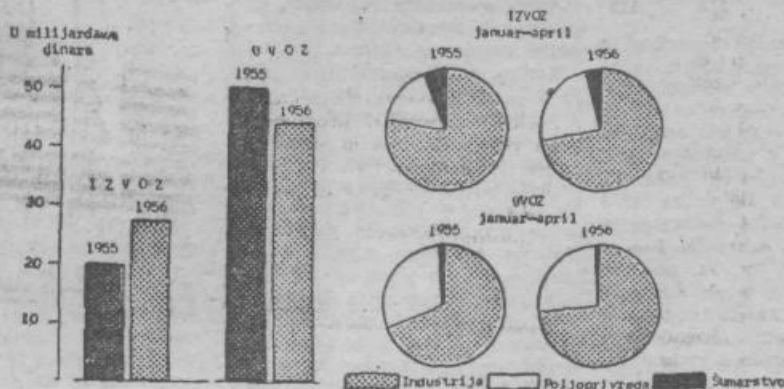
grame, so to koristne naložbe. Vendar imamo pogosto opravka s problematičnimi in neprestudiranimi programi, samo da bi razpoložljiva sredstva čim prej izkoristili. Tako trošenje je škodljivo predvsem za samogospodarsko organizacijo. Namesto tega bi mogla vzporedno z naporom za izbiro najugodnejših investicijskih programov in z izdelavo ekonomsko-tehnične dokumentacije zbirati tudi sredstva za izvajanje teh programov, ne pa čakati, da bo njihovo finansiranje v celoti prevzela zveza. Varčevanje in izločanje investicijskih sredstev podjetja, pa tudi okraje, je potrebno, in to ne samo za tiste investicije, ki so neposredno pred nami. Nujno je, da že se-

daj začnejo zbirati sredstva tudi za poznejše programe, posebno kadar računajo z nakupom inozemskih sredstev.

Izdelava in izbira najugodnejših programov za rekonstrukcijo industrije, izločitev največjih možnih zneskov za te programe predstavljajo obveznost gospodarskih organizacij, prav tako pa tudi politično-teritorialnih enot, ker so dinarska sredstva zveze v te namene v letu 1956 zelo omejena. Hkrati pa je izkoriščanje investicijskih sredstev gospodarskih organizacij in politično-teritorialnih enot ob znatnih inozemskih sredstvih, ki jih je zagotovila zveza, že letos možno za novo usmeritev v naši investicijski politiki.

A. Papič

ZUNANJA TRGOVINA JANUAR—APRIL 1956

Za naše zunanje trgovinske poslovanje je bilo preteklo obdobje štirih mesecev v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta zelo ugodno. Izvoz, ki smo ga dosegli (26,8 milijarde), je bil za 6,6 milijarde večji, uvoz (42,8 milijarde) pa za 6,5 milijarde nižji od lanskega.

Tako je bila v prvi tretjini leta pasiva na naše trgovske bilance skrajšana na 17 milijard dinarjev v primerjavi s 30 milijardami v istem obdobju lani. Če od izpolnjenega uvoza odbijemo uvoz iz tristranske pomoči, tedaj je to gibanje še bolj ugodno, ker se deficit trgovske bilance zmanjšuje na 5,3 milijarde v primer-

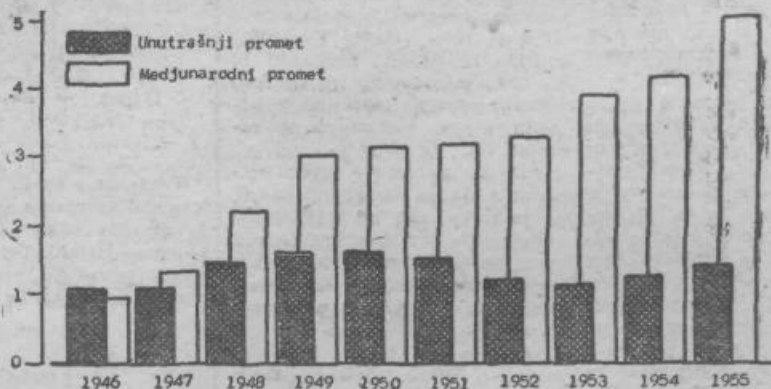
javi s še enkrat večjim v prvih štirih mesecih lani.

Za to obdobje je znatno povečanje izvoza ne samo industrijskega blaga, temveč tudi kmetijskih pridelkov. Obratno pa se je uvoz zmanjšal v vseh treh gospodarskih dejavnostih: industriji, kmetijstvu in gozdarstvu. Od 6,6 milijarde dinarjev, za kolikor je bil izvoz v prvi tretjini leta večji nego lani, odpade na industrijske izdelke 3,6 milijarde. Ni se pa povečal izvoz surovin in polizdelkov, temveč strojev, prevoznih sredstev in drugih končnih industrijskih izdelkov. Samo strojev in prevoznih sredstev smo letos do maja izvozili za milijardo več

kakor v prvih štirih mesecih lani. Med njimi sta tudi dve ladji za Svice v skupni tonaži 20 tisoč bruto-registrskih ton.

Pomembnejše spremembe v smereh gibanja so naslednje: relativno se je povečala v izvozu udeležba Sovjetske zveze, CSR, Grčije in Švice, v uvozu pa je prišla Italija na drugo mesto (namesto Zahodne Nemčije), ZSSR na četrto mesto, Poljska pa, ki lani sploh ni uvažala v našo državo, je prišla na deveto mesto. Uvoz iz držav dolarskega področja se je zmanjšal, izvoz pa povečal, kar je zelo pomembno glede na pomankanje dolarskih sredstev.

POMORSKI PROMET V L. 1955

Ladijski promet v pristaniščih kaže v letu 1955 porast za 15% v primerjavi z letom 1954.

Potniški promet znaša v primerjavi z letom 1954 — 108%. Notranji promet kaže težnjo k stalnemu porastu, vse od l. 1952, ko se je nanagloma zmanjšal zaradi povečane tarife. Potniški promet v inozemstvu se je v primerjavi z letom 1954 povečal približno 7-krat.

Blagovni promet je presegel promet leta 1954 za 19% in je

dosegel dozdaj najvišji nivo. Skozi reško pristanišče je šlo malo manj kakor polovica celotnega blagovnega prometa. Za Reko pride po količini prometa Split s 16% blaga, tako da sta ti dve pristanišči v letu 1955 ostvarili 62% skupnega prometa.

Izvoz se je v letu 1955 po količini zmanjšal, medtem ko se je uvoz povečal za skoraj pol milijona ton. Z domačimi ladjami smo izvozili 47%, uvozili pa komaj 27% blaga. Udeležba ju-

goslovanske zastave se je v primerjavi s podatki iz leta 1939 pri izvozu kljub zmanjšanemu plovnomu parku povečala za 12%, pri uvozu pa se je celo podvojila.

V letu 1955 se je naglo povečal tranzit tujega blaga, tako da je bil petkrat večji kakor l. 1954. To je obenem največja količina, ki so jo v reškem pristanišču iztovorili ali natovorili. Zanimivo je, da predstavlja tranzitno blago 44% celotno iztovornega blaga v notranjem prometu.